

## บทที่ ๓

### เศษวิบากของกรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ในบทนี้จะศึกษารายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับเศษวิบากของกรรม รวมทั้งการสิ้นสุดของวิบากกรรม ลักษณะการให้ผลของเศษวิบากกรรม และศึกษาตัวอย่างของผู้ได้รับเศษวิบากของกรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ตามลำดับดังต่อไปนี้

#### ๓.๑ ความหมายของคำว่า เศษวิบากของกรรม

คำว่า เศษวิบากของกรรม มาจากคำภาษาบาลีว่า วิปากาวเสส ซึ่งมาจากคำศัพท์ ๒ คำคือ คำว่า วิปาก แปลว่า ภาวะอันสุกวิเศษ, ผล ดังได้อธิบายมาแล้ว กับคำว่า อวเสส เป็นศัพท์วิเศษณะ แปลว่า อันเหลือลง, เหลือ<sup>๑</sup> ประกอบขึ้นจากองค์ประกอบดังต่อไปนี้ วิปากาวเสส วิปาก+อว+เสส

๑. วิปาก : วิปาก วิ : วิเศษ, แจ่ม, ต่าง+ปจฺ ธาตุ ในความหุง, ทำให้สุก หมายถึง ที่ได้รับส่วนมากหมายถึงผลกรรม ทั้งฝ่ายดีและฝ่ายชั่ว

๒. อว หรือ โอ เป็นนิบาตแปลว่า ลง อว=โอ

๓. เสส เป็นนาม แปลว่า เหลือ

วิปากาวเสส พิจารณาตามคำแปล การเหลือลงแห่งวิบาก วิเคราะห์ด้วยสูตรว่า วิปากสุส อวเสโส วิปากาวเสโส การเหลือลงแห่งวิบาก ชื่อว่าวิปากาวเสโส การเหลือลงแห่งวิบาก คำว่า การเหลือลงแห่งวิบากนี้ มีนัยมากมาย คือ อเหตุกอกุศลวิบาก อเหตุกกุศลวิบาก มหากุศลวิบาก รูปาวจรวิบาก อรูปาวจรวิบาก โลกุตตรวิบาก มีนัยโดยย่อดังนี้

อเหตุก (ไม่มีเหตุประกอบ)+วิปาก (ความสุกวิเศษ, ผล)+จิตต (จิต) วิบากจิตที่ไม่มีเหตุเจตสิกประกอบ หมายถึง วิบากจิต ๑๕ ดวง ที่ไม่มีเหตุเจตสิก ๖ เกิดร่วมด้วย แบ่งเป็น ๒ ประเภทคือ

๑. อเหตุกอกุศลวิบาก หมายถึง วิบากที่เกิดจากอกุศลกรรม ๑๒ มีการเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น ที่ไม่ดี เป็นต้น เรียกว่า อกุศลวิปากจิต ๗

๒. อเหตุกกุศลวิบาก หมายถึง วิบากที่เกิดจากมหากุศลกรรม ๘ มีการเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น ที่ดี เป็นต้น แต่เป็นอเหตุกะ เรียกว่า อเหตุกกุศลวิปากจิต ๘

มหากุศลวิบาก หมายถึง กุศลและวิบาก ที่ในกามาวจรโสภณจิต ๒๔ ซึ่งแบ่งเป็น กุศลจิต ๘ วิบากจิต ๘ และกริยาจิต ๘ ในส่วนของมหากุศลจิต หมายความว่า เป็นจิตที่ไม่มีโทษและให้ผลเป็น

---

<sup>๑</sup> ป. หลงสมบุญ, พจนานุกรม มคอ-ไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: เรื่องปัญญา, ๒๕๔๙), หน้า ๗๕.

ความสุข จึงชื่อว่ากุศล ส่วนมหาวิปากจิต หมายความว่า จิตที่เป็นผลของมหากุศล เพราะว่า เมื่อว่าโดยเวทนา สัมปโยคะ และสังขารแล้ว เหมือนกันกับมหากุศลทุกประการ จึงชื่อว่า มหาวิปากจิต

รูปาวจรวิปาก หมายถึง วิปากที่อยู่ในรูปาวจรจิต ๑๕ หรือจิตที่ท่องเที่ยวเกิดอยู่ในภูมิอันเป็นที่เกิดแห่งวัตถุรูปและกิลีสรูปเป็นส่วนมาก และรูปาวจรจิตนี้ ว่าโดยประเภทแห่งฌานแล้วมี ๕ ประการ เมื่อจำแนกโดยกุศล วิปาก และกริยา แล้วมี ๑๕ ประการ คำว่า รูปาวจรวิปาก ก็คือ จิตที่เป็นผลของรูปาวจรกุศลจิต นั่นเอง

อรูปาวจรวิปาก หมายถึง วิปากที่อยู่ในอรูปาวจรจิต ๑๒ ที่ชื่อว่าอรูปาวจรจิต ๑๒ นั้น เพราะจิตทั้ง ๑๒ ดวงนี้ ท่องเที่ยวเกิดอยู่ในภูมิอันเป็นที่เกิดแห่งวัตถุรูปและกิลีสรูปเป็นส่วนมาก แต่อรูปาวจรจิตนี้ ต่างกับรูปาวจรจิต ๑๕ คือ ว่าโดยประเภทแห่งอรูป ๔ ประการ เมื่อจำแนกโดยกุศล วิปาก และกริยา แล้วจึงมี ๑๒ ประการ คำว่า อรูปาวจรวิปาก ก็คือ จิตที่เป็นผลของอรูปาวจรกุศลจิต นั่นเอง

โลกุตตรวิปาก หมายถึง ผลจิตตูปบาท ที่ใน โลกุตตรจิต ซึ่งแบ่งเป็น มรรคและผล โลกุตตรจิตโดยย่อมี ๘ ประการ คือ กุศลจิต ว่าโดยประเภทแห่งมรรค มี ๔ และวิปากจิตก็มี ๔ เพราะเป็นผลของมรรคทั้ง ๔ ฉะนั้นโลกุตตรวิปาก จึงได้แก่ โสตาปัตติผล สกทาคามิผล อนาคามิผล และอรหัตตผล<sup>๒</sup>

### ๓.๒ การสิ้นสุดของวิปากกรรม

ในทางพระพุทธศาสนามีความเชื่อในเรื่องการสิ้นกรรม เพราะชีวิตปุถุชนทำกรรมอยู่เสมอ สาเหตุสำคัญที่ทำให้บุคคลทำกรรม คือ กิเลส เมื่อทำกรรมอันใดแล้วย่อมได้รับผล คือ วิบาก เมื่อหมดกิเลสก็ไม่ทำกรรมอีก จึงไม่มีผลของกรรมที่จะต้องรับ กรรมและวิปากก็ตกอยู่ในกฎแห่งไตรลักษณ์ เช่นเดียวกับธรรมอื่น ๆ ที่มีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปในที่สุด ตามเหตุและปัจจัย หนทางแห่งการสิ้นสุดกรรม จึงต้องดูที่สาเหตุการเกิด และดับที่สาเหตุการเกิด พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสไว้ในนิพเพธิกสูตร สรุปได้ว่า “ผัสสะ”<sup>๓</sup> เป็นเหตุให้เกิดกรรม... เมื่อผัสสะดับกรรมจึงดับ... ข้อปฏิบัติให้ถึงการดับกรรม ได้แก่ อริยมรรคมีองค์ ๘...”<sup>๔</sup> และในนิทานสูตร ว่าด้วยเหตุให้เกิดกรรม พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า

เหตุให้เกิดกรรม (ชั่ว) ๓ ประการคือ ๑. โลภะ (ความอยากได้) เป็นเหตุให้เกิดกรรม ๒. โทสะ (ความคิดประทุษร้าย) เป็นเหตุให้เกิดกรรม ๓. โมหะ (ความหลง) เป็นเหตุให้เกิดกรรม และเหตุให้เกิดกรรม (ดี) ๓ ประการคือ ๑. อโลภะ (ความไม่อยากได้) เป็นเหตุให้เกิดกรรม ๒.

<sup>๒</sup> ดูรายละเอียดใน พระสัทธัมมโชติกะ อัมมาจริยะ, **ปรมัตถโชติกะ ปริจเฉทที่ ๑-๒-๖**, (กรุงเทพมหานคร: หจก.ทิพย์วิสุทธิ์, ๒๕๕๖), หน้า ๒๑-๒๖.

<sup>๓</sup> ผัสสะ (ผัส) ได้แก่ ผัสสะที่เกิดร่วมกัน, อภ.ฉก.อ. (ไทย) ๓/๖๓/๒๑๔.

<sup>๔</sup> อภ.ฉก. (ไทย) ๒๒/๖๓/๕๗๗-๕๗๘.

อโหสะ (ความไม่คิดประทุษร้าย) เป็นเหตุให้เกิดกรรม ๓. อโมหะ (ความไม่หลง) เป็นเหตุให้เกิดกรรม<sup>๕</sup>

พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสถึงการดับผัสสะแก่พระราหุลว่า อริยสาวกย่อมเบื่อหน่ายในรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เพราะจักขุสัมผัส โสตะสัมผัส ฆานะสัมผัส ชิวหาสัมผัส กายสัมผัส มโนสัมผัสเป็นปัจจัย เมื่อเบื่อหน่าย ย่อมคลายกำหนัด เพราะคลายกำหนัด จิตย่อมหลุดพ้น เมื่อจิตหลุดพ้นแล้ว ก็รู้ว่ามีหลุดพ้นแล้ว รู้ชัดว่าชาติสิ้นแล้ว อยู่จบพรหมจรรย์แล้ว ทำกิจที่ควรทำเสร็จแล้ว ไม่มีกิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้อีกต่อไป<sup>๖</sup>

บรรจบ บรรณรุจิ ได้อธิบายถึงการดับผัสสะว่า

ดับผัสสะคือ ดับการกระทบถูกต้องต่าง ๆ ได้แก่ ดับการกระทบถูกต้องทางตา ดับการกระทบถูกต้องทางหู ดับการกระทบถูกต้องทางจมูก ดับการกระทบถูกต้องทางลิ้น ดับการกระทบถูกต้องทางกาย ดับการกระทบถูกต้องทางใจ ดับการกระทบถูกต้องนั้น ไม่ได้หมายถึงว่า ดับตามิให้กระทบกับรูป... ทว่าการกระทบถูกต้องต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นเพียงกิริยา ไม่เป็นปัจจัยให้กิเลสเกิดขึ้น<sup>๗</sup>

ในนิทานสูตร อรรถาจารย์ได้อธิบายว่า กรรมชั่ว ได้แก่ กรรมให้ถึงวิภูษะ<sup>๘</sup> กรรมดีหรือธรรมฝ่ายขาว ได้แก่ กรรมให้ถึงวิวิภูษะ (นิพพาน) ในพระสูตรนี้ พระผู้มีพระภาคได้ตรัสไว้ทั้งวิภูษะและวิวิภูษะ<sup>๙</sup> ซึ่งกรรมดีจะเกิดขึ้นมาได้ก็โดยอาศัยกรรมชั่วเป็นเหตุ เมื่อละกรรมชั่วได้ กรรมก็เป็นอันสิ้นสุดลงหรือดับลง<sup>๑๐</sup> สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน) ได้อธิบายถึงการดับกิเลสว่า

ให้ทำกรรมดี ละกรรมชั่ว ทำจิตของตนให้ผ่องใสจากบรรดาภิเลสทั้งหลาย เมื่อผ่องใสได้หมด จิตบริสุทธิ์เต็มที่แล้ว ก็เป็นอันว่าบรรลุถึงที่สุด คือว่าถอนลูกศรคือกิเลสออกจากจิตได้หมดแล้ว จิตสิ้นกิเลสสิ้นอาสวะที่ต้องสันดาน ก็เป็นพระอรหันต์ ก็สิ้นชาติสิ้นภพ ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป สรุปคือ ทำกิเลสและกองทุกข์ทั้งปวงให้สิ้นไป<sup>๑๑</sup>

<sup>๕</sup> อัง.นกก. (ไทย) ๒๒/๓๙/๔๙๐.

<sup>๖</sup> ม.อ. (ไทย) ๑๔/๔๑๙/๔๗๔-๔๗๕.

<sup>๗</sup> บรรจบ บรรณรุจิ, **ปฏิจจนุสุมปาท**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: พรบุญการพิมพ์, ๒๕๓๘), หน้า ๒๐๔-๒๐๕.

<sup>๘</sup> วิภูษะคือ กิเลสวิภูษะ กัมมวิภูษะ วิปากวิภูษะ, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, **สารานุกรมพระพุทธศาสนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๔๓๖.

<sup>๙</sup> อัง.นกก.อ. (ไทย) ๓/๓๙-๔๐/๑๗๑.

<sup>๑๐</sup> พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร), **กรรมทีปนี**, เล่ม ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, ๒๕๔๕), หน้า ๓๖๙.

<sup>๑๑</sup> สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน), **ลักษณะพุทธศาสนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๗๐.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้อธิบายการพ้นจากกรรมว่า

การจะหมดกรรม ก็คือไม่ทำกรรมชั่ว ทำกรรมดี และทำกรรมที่ดียิ่งขึ้น คือแม้แต่กรรมดีก็เปลี่ยนให้ดีขึ้นระดับหนึ่งขึ้นไปอีกระดับหนึ่ง หรือเปลี่ยนจากทำอกุศลกรรม เป็นทำกุศลกรรม และทำกุศลระดับสูงขึ้นไป จนถึงขั้นเป็นโลกุตตรกุศล คือพัฒนากรรมให้ดียิ่งขึ้น เราก็จะมีศีล มีจิตใจ มีปัญญา ดีขึ้น ๆ ในที่สุดก็จะพ้นกรรม หมายความว่า กรรมไม่หมดไปด้วยการชดใช้กรรม แต่หมดกรรมด้วยการพัฒนากรรม คือปรับปรุงตัวให้ทำกรรมที่ดียิ่งขึ้น ๆ จนพ้นขั้นของกรรมไปถึงขั้นทำ แต่ไม่เป็นกรรม คือทำด้วยปัญญาที่บริสุทธิ์ ไม่ถูกครอบงำหรือชักจูงด้วยโลภะ โทสะ โมหะ จึงจะเรียกว่า พ้นกรรม<sup>๑๒</sup>

วศิน อินทสระ ได้อธิบายว่ากรรมจะหยุดให้ผล ด้วยเหตุ ๓ ประการ คือ

๑. หมดแรง คือให้ผลจนสมควรแก่เหตุแล้ว เหมือนคนได้รับโทษ จำคุก ๒ ปี เมื่อถึงกำหนดแล้วเขาย่อมพ้นจากโทษนั้น นอกจากในระหว่าง ๒ ปีที่ถูกจองจำอยู่ เขาจะทำความผิดซ้ำเข้าอีก ถ้าในระหว่างถูกจองจำอยู่ เขาทำความดีมาก อาจได้ลดโทษลงเรื่อย ๆ การให้ผลของกรรมก็ทำนองเดียวกัน โดยปกติธรรมดาแล้วจะให้ผลจนหมดแรง นอกจากเวลาที่กำลังให้ผลอยู่นั้น บุคคลผู้นั้นทำชั่วเพิ่มขึ้น มันก็จะให้ผลรุนแรงมากขึ้น ถ้าเขาทำความดีมากขึ้น ผลชั่วก็จะเพลาลงในขณะที่กรรมดีกำลังให้ผล ถ้าเขาทำดีเพิ่มขึ้น ผลดีก็จะมีกำลังมากขึ้น ถ้าเขาทำกรรมชั่วในขณะนั้น ผลของกรรมดีก็จะเพลาลง

๒. กรรมจะหยุดให้ผล เมื่อกรรมอื่นเข้ามาแทรกแซงเป็นครั้งคราว คือกรรมดีจะหยุดให้ผลชั่วคราวเมื่อบุคคลทำกรรมชั่วแรง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้กรรมชั่วอันมีกำลังเขี้ยวกรากให้ผลก่อน ถ้าขณะที่กรรมชั่วกำลังให้ผลอยู่ มันจะหยุดให้ผลชั่วคราว เมื่อบุคคลผู้นั้นทำกรรมดีแรง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้กรรมดีให้ผลก่อน ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นการยากที่จะเข้าใจหรือเห็นกรรม และผลของกรรมโดยตลอดในช่วงชีวิตเดียว ฉะนั้น เรื่องกรรมและสังสารวัฏจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เพื่อให้เข้าใจเรื่องกรรมโดยตลอดต้องพูดกันเรื่องสังสารวัฏ เมื่อมีสังสารวัฏ คือการเวียนว่ายตายเกิด ก็ต้องสาวไปหากรรมดีกรรมชั่วในอดีต จึงจะสมบูรณ์

๓. บุคคลผู้ทำกรรมได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ตัดวิภวภูฏะ คือการเวียนว่ายตายเกิดเสียได้ มีชีวิตอยู่เป็นชาติสุดท้ายไม่เกิดในภพใหม่อีก กรรมย่อมหมดโอกาสให้ผลอีกต่อไป วิภวภูฏะของท่านผู้นั้นบริสุทธิ์หมดเชื้อ เหมือนเมล็ดพืชที่สิ้นยางเหนียวแล้ว ปลุกไม่ขึ้นอีกต่อไป<sup>๑๓</sup>

จากพระสูตรที่ยกมา และนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา ได้อธิบายถึงการดับกรรม สรุปได้ว่า การดับกรรมต้องดับที่สาเหตุการเกิดกรรมคือ ดับผัสสะ ไม่ให้เกิดกิเลสขึ้น ไม่ประกอบกรรมชั่ว และกรรมดีได้อีก โดยปฏิบัติตามหลักของมรรคมีองค์ ๘ การกระทำที่ปราศจากกิเลส จึงไม่จัดเป็น

<sup>๑๒</sup> พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **เชื่อกกรรม รู้กรรม แก่กรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๓๙, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๖), หน้า ๑๑๖.

<sup>๑๓</sup> วศิน อินทสระ, **หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด**, พิมพ์ครั้งที่ ๒๖, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมดา, ๒๕๕๕), หน้า ๔๓-๔๕.

กรรม เป็นเพียงกิริยาและไม่มีวิบาก การดับกรรม การสิ้นกรรม และการพ้นกรรม จึงมีความหมายเดียวกัน

### ๓.๓ ตัวอย่างผู้ได้รับเศษวิบากของกรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

การเหลือลงแห่งวิบาก หรือเศษวิบากของกรรม จะใช้กับการเรียกผลของกรรมเฉพาะของผู้บรรลุนิพพานแล้วเท่านั้น เพราะท่านหยุดกรรมนั้นแล้วเมื่อบรรลุนิพพาน เมื่อชั้นยังเป็นไปอยู่ การกระทำของท่านไม่เรียกว่า กรรม สักแต่ว่าเป็นกิริยา กระนั้น ตราบที่ท่านยังไม่ดับขันธ ก็ยังต้องเสวยเศษวิบากของกรรมที่ยังหลงเหลืออยู่ ซึ่งมีตัวอย่างของผู้ที่ได้รับเศษวิบากของกรรม นับแต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าลงไป ซึ่งขอยกมาเป็นกรณีตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

#### ๓.๓.๑. เศษวิบากของกรรมของพระพุทธเจ้า

ตามพุทธประวัติ พระพุทธเจ้าทรงอาพาธหนักหลายครั้ง แม้เมื่อใกล้จะปรินิพพานนั้น ก็แสดงว่าในอดีตพระพุทธเจ้าเองก็ได้เคยกระทำความผิดที่ไม่ดี อันเป็นเหตุให้ต้องอาพาธมาแล้ว พระพุทธเจ้าได้ตรัสเล่าถึงกรรมเก่าที่มาให้ผลแก่พระองค์ กรรมเก่าที่ตรัสเล่าเป็นกรรมเก่าที่ทำให้ไว้ในอดีตชาติเมื่อครั้งยังเป็นปุณณิชา แล้วมาให้ผลในชาติปัจจุบัน ถึงแม้ว่าพระองค์จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้วก็ไม่พ้นไปจากผลของกรรมเก่าที่นั่น เรื่องกรรมเก่าของพระพุทธเจ้านั้น พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ด้วยพระองค์เองในคัมภีร์อปทานตอนที่ว่าด้วยบุพกรรม พุทธาปทานชื่อปุพพกัมมปิโถติ ตรัสถึงกรรมในอดีตที่พระองค์ทรงกระทำมาแล้วในอดีต ซึ่งนำมาสรุปกล่าวได้ดังนี้

#### ๑. ถูนางสุนทริกกล่าวดู

เมื่อลามกสักการะเกิดขึ้นแก่พระผู้มีพระภาคและภิกษุสงฆ์แล้ว พวกอัญญเดียรถียก็เสื่อมลามกสักการะ ร่วมประชุมปรึกษากัน ความคิดได้เกิดขึ้นแก่อัญญเดียรถียเหล่านั้นว่า พวกเราพร้อมกับนางสุนทรี จักสามารถทำได้ ตั้งแต่นั้นมานางก็ถือเอาสิ่งของมีระเบียบดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ การบูชา และของเผ็ดร้อนเป็นต้น เดินบ่าหน้าตรงไปยังพระเชตวัน ในเวลาที่มหาชนพึงธรรมเทศนาของพระศาสดาแล้วกลับเข้าพระนครในเวลาเย็น ถูมหาชนถามว่า ไปไหน ก็ตอบว่า ไปยังสำนักของพระสมณโคดม ฉันอยู่ในพระคันธกุฎีเดียวกันกับพระสมณโคดมฉันนั้น ให้ท่านยินดีด้วยความยินดีเพราะกิเลสแล้วจึงกลับมา ฝ่ายพวกเดียรถียพากันกล่าวคำเป็นต้นว่า ขอท่านทั้งหลายจงดูกรรมของพวกสมณศากยบุตรเถิด<sup>๑๔</sup> ผลกรรมที่ถูกลามกกล่าวดูเพราะเศษวิบากของกรรม ในอดีตกาล เมื่อเป็นพระโพธิสัตว์เกิดในสกุลที่ไม่ปรากฏชื่อเสียง เป็นนักแสดงชื่อว่าปุณณิชา เพราะกำลังแรงที่คลุกคลีกับคนชั่ว จึงได้ดำพระปัจเจกพุทธเจ้านามว่าสุรภี ว่า ภิกษุนี้ทุกศีล มีธรรมอันลามก เพราะวชิกรรมอัน

<sup>๑๔</sup> ดูรายละเอียดใน พ.ธ.อ. (ไทย) ๒/๒๒๕/๔๓๓-๔๓๕.

เป็นอนุศลนั้น พระโพธิสัตว์นั้นเสวยทุกขเวทนาอยู่ในนรกหลายพันปี ในอภัพครั้งสุดท้ายนี้ เกิดเป็นพระพุทธเจ้าจึงได้รับผลของเศษวิบากของกรรมนั้น<sup>๑๕</sup>

## ๒. ถูนางจิณฺจมาณวิกากล่าวตู่

ระยะนั้นพระสาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้ามีมากขึ้น พระคุณของพระองค์ได้แผ่ไปอย่างกว้างขวาง ลามสักการะเกิดขึ้นมากมาย ส่วนเดียรธีย์กลับเสื่อมลามสักการะ จึงหาอุบายที่จะทำให้พระศาสนาเสื่อมเสีย กาลนั้นกรุงสาวัตถีมีนางปริพาชิกาชื่อจิณฺจมาณวิกา มีความงามเป็นเลิศเหมือนนางเทพอัปสร รับอาสาพวกเดียรธีย์สร้างความเข้าใจผิด ให้เกิดแก่เหล่าชนทั้งหลายด้วยการเดินทางออกจากเมืองในเวลาเย็นค่ำ เมื่อถูกถามว่าจะไปในที่ใด นางจะตอบว่า เราจะไปยังพระเชตวันวิหาร แล้วเลยไปพำนักร้างค้ำคินยังสำนักของพวกเดียรธีย์ที่อยู่ใกล้กับพระเชตวันวิหาร เวลาเช้า อุบาสกอุบาสิกาออกพระนครแต่เช้าตรู่ เพื่อจะไปเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าที่พระเชตวัน นางก็ทำที่เหมือนออกจากพระเชตวันจะเข้าไปสู่พระนคร กาลล่วงไป ๑-๒ เดือน เมื่อถูกถาม นางกล่าวว่า เราอยู่ในพระคันธกุฎีเดียวกันกับพระสมณโคดม โดยกาลล่วงไปอีก ๓-๔ เดือน นางเอาท่อนผ้าพันท้องทำเหมือนหญิงมีครรภ์ ล่วงไป ๗-๘ เดือน นางผูกท่อนไม้กลมไว้ที่ท้อง ห่มผ้าคลุมทับไว้แล้วเข้าไปยังพระเชตวันวิหาร ขณะที่พระผู้มีพระภาคแสดงพระธรรมเทศนา นางกล่าวท่ามกลางมหาชนว่า มหาสมณะพระองค์ดีแต่จะแสดงธรรมแก่มหาชน ส่วนหม่อมฉันอาศัยพระองค์ จนเกิดครุฑครบกกำหนดแล้ว พระองค์กลับไม่ใส่ใจ นางได้กล่าวบริภาษพระผู้มีพระภาคท่ามกลางบริษัท พระพุทธองค์ทรงหยุดการแสดงธรรมตรัสว่า น้องหญิง คำที่เธอกล่าวแล้วจะจริงเท็จประการใดเราและเธอสองคนเท่านั้นที่รู้<sup>๑๖</sup> ผลของกรรมนี้พระพุทธองค์ตรัสว่า เป็นเพราะเศษวิบากของกรรมในอดีตชาติที่พระพุทธองค์เคยกล่าวตู่พระเถระนามว่า นันทะ ผู้เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า ผู้รอบงำอันตรายทั้งปวง เราจึงเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในนรกเป็นเวลานาน เราเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในนรกเป็นเวลานานถึง ๑๐๐,๐๐๐ ปี ครั้นได้เกิดเป็นมนุษย์ ก็ได้รับการกล่าวตู่มาก ด้วยผลกรรมที่เหลืออยู่นั้น นางจิณฺจมาณวิกา จึงมากล่าวตู่เราด้วยคำไม่จริงท่ามกลางหมู่ชน<sup>๑๗</sup>

## ๑.๓ ได้ฉันข้าวจึงตลอด ๓ เดือน

เวรัญชพรหมณ์ได้ทูลขอพระผู้มีพระภาคพร้อมกับภิกษุสงฆ์อยู่จำพรรษาที่เมืองเวรัญชา พระผู้มีพระภาคทรงรับคำนิมนต์โดยดุชนิภาพ สมัยนั้น เมืองเวรัญชาเกิดข้าวยากหมากแพง ประชาชนมีความเป็นอยู่แร้นแค้น ใช้สากปั้นส่วนซื้ออาหาร ล้มตายกันกระตุมกลืน ยากที่พระอริยะจะบิณฑบาตยังชีพได้ ต่อมา พวกพ่อค้าม้าชาวเมืองอุตตราภฏ มีม้าอยู่ประมาณ ๕๐๐ ตัว เข้า

<sup>๑๕</sup> พุ.อป. (ไทย) ๓๒/๖๗-๖๘/๕๗๕.

<sup>๑๖</sup> ตูรายละเอียดยใน พุ.ธ.อ. (ไทย) ๒/๑๔๕/๑๖๙-๑๗๓.

<sup>๑๗</sup> พุ.อป. (ไทย) ๓๒/๗๐-๗๒/๕๗๕.

พักแรมช่วงฤดูฝนในเมืองเวรัญชา พวกเขาคะเตรียมข้าวหนึ่ง<sup>๑๘</sup> เพื่อถวายพระภิกษุรูปละประมาณ ๑ ทะนานไว้ที่คอกม้า รุ่งเช้า ภิกษุทั้งหลายครองอันตรวาสก ถือบาตรและจีวรไปบิณฑบาตในเมืองเวรัญชา บิณฑบาตไม่ได้เลย จึงไปที่คอกม้า รับข้าวหนึ่งรูปละประมาณ ๑ ทะนาน นำไปตำให้ละเอียด แล้วฉัน ส่วนพระอานนทบดข้าวหนึ่งประมาณ ๑ ทะนานบนหินบดแล้วน้อมเข้าไปถวายพระผู้มีพระภาค พระองค์เสวยข้าวนั้น<sup>๑๙</sup> ด้วยผลของกรรมพระพุทธรองค์ตรัสว่า เพราะเราได้ดำบริภาษเหล่าสาวกในศาสนาของพระพุทธเจ้าพระนามว่ามุสสะด้วยคำว่า ท่านทั้งหลายจงขบเคี้ยว จงฉันแต่ข้าวเหนียว (หนึ่งตากแห้ง) อย่าได้ฉันข้าวสาลีเลย ด้วยผลกรรมนั้น เรารับนิมนต์พราหมณ์ อยู่จำพรรษาในเมืองเวรัญชา ได้ฉันแต่ข้าวเหนียว (หนึ่งตากแห้ง) ตลอด ๓ เดือน<sup>๒๐</sup>

#### ๔. ถูกระเทวทัตคอยล้างผลาญ

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ลงประกาศนियกรรมแก่เธอในกรุงราชคฤห์ เธอคิดว่า เดียวนี้เราถูกพระสมณโคตมกำจัดเสียแล้ว บัดนี้ เราจักทำความพินาศแก่พระสมณโคตมนี้แล้วจึงไปเข้าเฝ้าพระกุมารอชาตศัตถุทูลว่า พระกุมาร เมื่อก่อนแล มนุษย์ทั้งหลายมีอายุยืน บัดนี้มีอายุน้อย ก็ข้อที่พระองค์พึงทิวศตเสียตั้งแต่ยังเป็นกุมารนั้นเป็นฐานะมีอยู่ พระกุมาร ถ้ากระนั้น พระองค์จงสำเร็จโทษพระบิดา เป็นพระราชาเถิด อาตมาจะสำเร็จโทษพระผู้มีพระภาคแล้วจักเป็นพระพุทธเจ้า เมื่อพระกุมารนั้นดำรงอยู่ในราชสมบัติแล้ว ได้ให้พวกพลญทั้งหลายไปเพื่อจะฆ่าพระตถาคต พวกพลญเหล่านั้นเมื่อเข้าใกล้พระพุทธองค์ก็เกิดความกลัว แล้วเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคกราบทูลว่า ปวงข้าพระพุทธเจ้ามีจิตคิดประทุษร้ายต่อพระองค์ จึงได้เข้ามาถึงที่นี่ โทษมาถึงพวกข้าพระองค์ด้วยความเขลา ขอพระผู้มีพระภาคเจ้าโปรดรับโทษทั้งปวง ของพวกข้าพระพุทธเจ้าโดยความเป็นโทษ เพื่อความสำรวมต่อไปเถิดพระพุทธเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคทรงแสดงอนุพุทธานุภาพแก่เหล่าพลญ เมื่อพลญเหล่านั้นบรรลุนิสาปตติผลกลับไปบอกกับพระเทวทัตแล้ว พระเทวทัตจึงขึ้นเขาคิชฌกูฏเอง กลิ้งศิลาด้วยจงใจว่า เราจักปลงชีวิตพระสมณโคตมเอง พระเทวทัตได้ทำกรรมคือยิงพระโลหิตให้ห้อขึ้นแล้ว เมื่อไม่อาจฆ่าด้วยอุบายนี้ จึงให้ปล่อยช้างนาฬาคีรีไปอีก เมื่อช้างนั้นกำลังเดินมา พระอานนทเถระสละชีวิตของตนเพื่อพระศาสดา ได้ยืนขวางหน้า พระศาสดาทรงทรมาณช้างแล้ว เสด็จออกจากพระนครมายังพระวิหาร เสวยมหาทานที่พวกอุบาสกหลายพันนำมา ทรงแสดงอนุพุทธานุภาพโปรดชาวกรุงราชคฤห์ ซึ่งประชุมกันในวันนั้น<sup>๒๑</sup> ด้วยผลของกรรมนั้น พระพุทธรองค์ทรงว่า เพราะในชาติก่อน เราได้ฆ่าน้องชายต่างมารดา เพราะเหตุแห่งทรัพย์ จัбыอนลงชอกฏูเขา แล้วโยนหินทับไว้ ด้วยผลกรรมนั้น พระเทวทัตจึงผลักก้อนหินกลิ้งลงมา สะเก็ดหินกระแทบนิ้วหัวแม่เท้าของเราจน

<sup>๑๘</sup> ข้าวหนึ่งในที่นี้ ได้แก่ข้าวสารเหนียวที่สีเอาแกลบออกแล้วนึ่งเก็บไว้ จะเรียกว่าข้าวตากก็ได้ พวกพ่อค้านิยมนำติดตัวไปในเวลาเดินทางไปค้าขายยังต่างเมือง เพื่อเป็นอาหารม้าในถิ่นที่อาหารม้าหายาก, ดูรายละเอียดใน วิ.มหา.อ. (ไทย) ๑/๑๖/๑๗๙.

<sup>๑๙</sup> วิ.มหา. (ไทย) ๔/๑๖/๘-๙.

<sup>๒๐</sup> ชุ.อป. (ไทย) ๓๒/๘๘-๘๙/๕๗๗.

<sup>๒๑</sup> ชุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๑๗/๑๓๒-๑๓๓.

หื้อเลือด ในชาติก่อน เรายังเป็นเด็กเล่นอยู่ที่หนทางใหญ่ ได้เห็นพระปัจเจกพุทธเจ้า จึงหวานก่อน กรวดไว้ที่หนทาง ด้วยผลกรรมนั้น ในภพสุดท้ายนี้ พระเทวทัตจึงชักชวนนักแม่นธนู ผู้เป็นนักฆ่า เพื่อฆ่าเรา ในชาติก่อน เราเป็นนายควาญช้าง ได้ไล่ช้างไล่พระปัจเจกพุทธเจ้าผู้เป็นพระมุนีสูงสุด ซึ่งกำลังเที่ยวบิณฑบาต ด้วยผลกรรมนั้น ช้างนาพาศิริเชือกดुर้ายจึงวิ่งไล่เราในกรุงราชคฤห์อัน ประเสริฐ<sup>๒๒</sup>

## ๕. ทรงอาพาธด้วยโรคต่าง ๆ

พระพุทธองค์ทรงว่า เราปวดศีรษะ ในคราวเมื่อเจ้าศากยะทั้งหลายถูกพระเจ้าวิทูทกะ ฆ่า<sup>๒๓</sup> เหตุที่พระพุทธองค์ทรงได้รับผลของกรรมนั้น มีพระพุทธดำรัสว่า เพราะในปางก่อน ทรงถือ กำเนิดเป็นลูกของชาวประมง อาศัยอยู่ในแควภูคคาม เมื่อเป็นเด็กเล็กได้เห็นชาวประมงฆ่าปลาแล้ว เกิดความโสมนัส พวกเจ้าศากยะนี้ รวมเป็นพวกเดียวกัน ไปรยาพิชลงในแม่น้ำ<sup>๒๔</sup> ด้วยผลกรรมนั้น จึงทรงปวดพระเศียร แม้เป็นพระพุทธเจ้าแล้วก็ได้เกิดการห่อพระโลหิตขึ้น เพราะสะกิดหิน กระแทบที่หลังพระบาท เพราะในชาติก่อน ทรงเป็นทหารราบได้ใช้หอกฆ่าคนจำนวนมาก ในชาติ ก่อน เมื่อนักมวยกำลังชกกัน พระองค์ได้กันบุตรชายนักมวยปล้ำไว้ ด้วยผลกรรมนั้น จึงทรงเกิด ความทุกข์ที่สันหลัง (ปวดหลัง) ในชาติก่อน ทรงเป็นหมอรักษาโรค ได้ถ่ายทอดให้ลูกชายเศรษฐี (ถึงแก่ความตาย) ด้วยผลกรรมนั้น พระองค์จึงป่วยเป็นโรคปักขันทิกาพาธ<sup>๒๕</sup>

ทั้งหมดนี้คือ กรรมในปางก่อนของพระพุทธเจ้า ที่พระองค์ทรงกระทำไว้ ตั้งแต่ยังมีได้เป็น พระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นอนุตตลทั้งสิ้น เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่ากรรมที่ทำแล้วไม่ว่าดีหรือชั่วก็ตาม ย่อมคอย โอกาสให้ผลอยู่ตลอดเวลาตราบที่ผู้ทำกรรมยังเวียนว่ายตายเกิด แม้ชาติสุดท้ายจะได้บรรลุอรหัตผล แล้ว แต่โดยเหตุที่ยังมีชีวิตอยู่ ซึ่งชีวิตนี้เกิดมาจากกรรม ฉะนั้นยังคงต้องได้รับผลอยู่ดี พระพุทธเจ้าเอง ก็เช่นกัน แม้จะได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว แต่ผลของกรรมที่ยังเหลืออยู่ ซึ่งก็คือเศษวิบาก ของกรรมนั่นเอง ก็ยังหาโอกาสให้ผลอยู่เป็นระยะ ผลของกรรมบางอย่างก็ให้ผลมาแล้วแต่ยังมีเศษ เหลืออยู่ แต่ผลของกรรมบางอย่างก็ยังมีได้ให้ ผลของกรรมเลยมาให้ผลในพระชาติสุดท้ายนี้

## ๓.๓.๒ เศษวิบากของกรรมของพระมหาโมคคัลลานเถระ

พระมหาโมคคัลลานเถระ เป็นพระอัครสาวกของพระพุทธเจ้า ท่านได้บรรลุพระอรหันต์ พร้อมด้วยคุณพิเศษเหล่านี้คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ อภิญญา ๖<sup>๒๖</sup> ในสมัยหนึ่ง พวกเดียรถีย์ประชุม กันวางแผนฆ่าพระมหาโมคคัลลานเถระ เพราะคิดว่าเมื่อกำจัดพระเถรรูปนี้เสียแล้วก็จะทำให้ลามกสัก

<sup>๒๒</sup> ชุ.อป. (ไทย) ๓๒/๗๘-๘๓/๕๗๖.

<sup>๒๓</sup> ชุ.อป. (ไทย) ๓๒/๘๖-๘๗/๕๗๗.

<sup>๒๔</sup> ชุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๓๕/๓๓๗.

<sup>๒๕</sup> ชุ.อป. (ไทย) ๓๒/๖๖,๘๔-๘๑/๕๗๔-๕๗๗.

<sup>๒๖</sup> ชุ.อป. (ไทย) ๓๒/๓๙๖-๓๙๗/๖๑.

การของพระศาสดาสันตฺตลง ถ้าพวกเราฆ่าพระเถระนั้นได้ ลาภและสักการะนั้นก็จะเกิดแก่พวกเรา ดังนั้นพวกเดียรถีย์จึงได้ไปว่าจ้างพวกโจรไปฆ่าพระเถระซึ่งในขณะนั้นพำนักอยู่ที่กาฬสิลา ใกล้กรุงราชคฤห์ แต่ด้วยเหตุที่พระเถระมีฤทธิ์มาก เมื่อถูกพวกโจรเข้าล้อม ในวันแรกพระเถระได้ใช้กำลังแห่งฤทธิ์หลบหนีออกมาผ่านทางช่องลูกกุญแจ ในวันที่สองได้หลบหนีออกมาทางหลังคากุฏิ พระเถระสามารถหลบหนีพวกโจรได้ในช่วงสองเดือนแรก พอถึงเดือนที่สามพระเถระระลึกได้ว่า ท่านเคยประกอบกรรมทำชั่วมาในชาติหนึ่ง ท่านจึงไม่ยอมใช้ฤทธิ์ทำการหลบหนีอีกต่อไป ท่านจึงถูกโจรจับและถูกทุบตีจนกระทั่งกระดูกแตกละเอียด หลังจากนั้นพวกโจรได้นำร่างของท่านไปทิ้งไว้ที่พุ่มไม้ เพราะเข้าใจว่าท่านสิ้นชีวิตแล้ว แต่ท่านยังไม่สิ้นชีวิต และคิดว่า จะไปเฝ้าพระศาสดาเสียก่อนแล้วจักปรินิพพาน จึงได้ใช้กำลังแห่งฌานประสานกระดูกให้กลับแข็งแรง แล้วไปหาเสนาบดีของพระศาสดา ถวายบังคมแล้วกราบทูลลา พระศาสดาได้ตรัสบอกให้พระเถระแสดงธรรมให้พระองค์สดับเสียก่อน พระเถระก็ได้กระทำตามพุทธานุญาต จากนั้นได้ถวายบังคมลาหาไปทิ้งที่กาฬสิลา และได้ปรินิพพาน ณ ที่นั้น เมื่อภิกษุทั้งหลายทูลถามถึงบุญกรรมในอดีตของพระมหาโมคคัลลานเถระ พระผู้มีพระภาคตรัสเล่าว่า ในชาติหนึ่งพระเถระเคยเกิดเป็นชายหนุ่มและได้ฆ่าบิดามารดาที่ตาบอด ในตอนแรกนั้นชายหนุ่มผู้นี้ก็เลี้ยงดูบิดามารดาที่ตาบอดเป็นอย่างดี แต่หลังจากแต่งงานแล้วถูกภรรยายุยงแนะนำให้ฆ่าบุพพการีตาบอดทั้งสองคนเสีย ชายหนุ่มจึงได้พาบิดามารดาขึ้นเกวียนเข้าไปในป่า แล้วทำการทุบตีบิดามารดาจนถึงแก่ความตาย โดยออกอุบายว่าเป็นการกระทำของพวกโจร ด้วยผลกรรมนั้น ทำให้ชายหนุ่มไปตกนรกอยู่หลายแสนปี ด้วยเศษของวิบากของกรรม จึงถูกทุบตีกระดูกแตกละเอียด เสียชีวิตแบบนี้อยู่ถึง ๑๐๐ ชาติ และเมื่อมาเกิดเป็นพระมหาโมคคัลลานเถระ แม้ว่าจะเป็นพระอรหันต์ และเป็นผู้มีฤทธิ์มาก ก็ยังไม่สามารถหลบหนีจากกรรมไปได้<sup>๒๗</sup>

### ๓.๓.๓ เศษวิบากของกรรมของพระองค์สิมิลเถระ

พระองค์สิมิลเถระก่อนจะอุปสมบทเคยฆ่าคนตายเป็นจำนวนมาก เมื่อท่านได้ฟังธรรมจากพระพุทธองค์จนได้ดวงตาเห็นธรรมแล้ว ก็มีจิตศรัทธาเลื่อมใสและได้ทูลขออุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา แล้วก็ตั้งใจศึกษาและปฏิบัติธรรมจนได้บรรลुเป็นพระอรหันต์ ท่านจัดอยู่ในพระอสีติมหาสาวกหรือพระสาวกผู้ใหญ่ ๘๐ องค์ เป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

หลังจากที่ท่านได้บวชแล้ว ครั้นเวลาเช้า ท่านพระองค์สิมิลเถระครองอันตรวาสกถือบาตรและจีวรเข้าไปบิณฑบาตยังกรุงสาวัตถี สมัยนั้น ก่อนวันที่บุคคลทั้งหลายขว้างไปทางอื่นก็มาตกลงที่กายของท่านพระองค์สิมิลเถระ ท่อนไม้ที่บุคคลทั้งหลายขว้างไปทางอื่นก็มาตกลงที่กายของท่านพระองค์สิมิลเถระ ก่อนกรวดที่บุคคลทั้งหลายขว้างไปทางอื่นก็มาตกลงที่กายของท่านพระองค์สิมิลเถระ ท่านพระองค์สิมิลเถระมีศรีษะแตกเลือดไหล บาตรก็แตก ผ้าสังฆาฏีกีขาด **ทั้งนี้ก็เพราะอกุศลกรรมในกาลก่อนของพระองค์สิมิลเถระที่ได้เคยเกิดเป็นยักษ์ชื่อมรรคเทพชอบกินเลือดเนื้อผู้อื่นเป็น**

<sup>๒๗</sup> พุ.ธ.อ. (ไทย) ๒/๑๑๓/๖๒-๖๖.

อาหาร<sup>๒๘</sup> ได้เคยเกิดเป็นมนุษย์แต่ถูกนางยักษ์ฉกไปเลี้ยงจึงมีนิสัยชอบกินมนุษย์เป็นอาหาร<sup>๒๙</sup> ได้เคยเกิดเป็นพระเจ้าพรหมทัตหรือพระเจ้าปริสราท ทรงชอบเสวยเนื้อมนุษย์เป็นอาหาร<sup>๓๐</sup> และมาในชาติสุดท้ายนี้เกิดเป็นโจรชื่อนกคูลิมล เป็นคนหยาบขำ มีฝ่ามือเปื้อนเลือด ชอบฆ่าคน ไม่มีความกรุณาในสัตว์ทั้งหลาย โจรชื่อนกคูลิมลนั้น ก่อความวุ่นวายบ้านบ้าง ขวามืดมบ้าง ขาวชนบทบ้าง ให้เดือดร้อนไปทั่วเขาชนฆาตมนุษย์แล้วตัดเอานิ้วมือร้อยเป็นพวงสวมคอไว้<sup>๓๑</sup>

### ๓.๓.๔ เศษวิบากของกรรมของพระโลศกตีสสเถระ

พระโลศกตีสสเถระนั้น แต่เดิมท่านเป็นบุตรในครอบครัวชาวประมงอาศัยอยู่ในแคว้นโกศลซึ่งอยู่รวมกันประมาณหนึ่งพันครัวเรือน ครั้นนั้น พระสารีบุตรกำลังออกบิณฑบาตอยู่ในเมืองสาวัตถีได้เห็นเด็กชายคนหนึ่ง ท่านจึงรำพึงว่า เด็กคนนี้น่าสงสารนัก เมื่อพระสารีบุตรได้ทราบว่าเป็นเด็กชายนั่นถูกพ่อแม่ทิ้งไปจึงถามว่า อยากบวชไหม เด็กชายก็ตอบว่า อยากบวช พระสารีบุตรจึงได้พาเด็กชายวัย ๗ ขวบ ไปยังเขตวันวิหาร และบวชให้เป็นสามเณรก่อน ครั้นเมื่ออายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ จึงให้อุปสมบท พระโลศกตีสสเถระ แม้บวชแล้วก็ยังเป็นผู้มีลาภน้อย ไม่มีบุญในเรื่องลาภ ท่านทราบเหมือนกันว่า คงจะเป็นวิบากกรรมทำให้เป็นเช่นนี้ จึงไม่ประมาท หมั่นเจริญวิปัสสนา จนได้บรรลุอรหัตผล อันเป็นผลขั้นเลิศ แต่ก็ยังคงมีลาภน้อยไม่เปลี่ยนแปลง เพราะขาดอาหาร สังขารของท่านจึงร่วงโรยทรุดโทรมเร็วก่อนเวลาอันควร จนวันที่ท่านต้องนิพพาน พระสารีบุตรก็ล่วงรู้ถึงเรื่องการนิพพานนี้จึงคิดว่า วันนี้พระโลศกตีสสเถระจะนิพพาน เราควรให้อาหารแก่เธอจนพอ เมื่อท่านคิดอย่างนี้แล้ว พระสารีบุตรจึงได้พาพระโลศกตีสสเถระไปบิณฑบาตในเมืองสาวัตถี เพราะเหตุว่าพระสารีบุตรพาพระโลศกตีสสเถระไปด้วย ดังนั้นแม้ในเมืองสาวัตถีจะมีผู้คนมากมาย แต่พระสารีบุตรก็ไม่ได้รับแม้แต่การยกมือไหว้จากมหาชน ท่านจึงพาพระโลศกตีสสเถระกลับไปยังโรงฉัน บอกให้นั่งคอยที่นั่นก่อน ส่วนท่านเองจะออกไปใหม่อีกครั้ง คราวนี้ประชาชนชวนกันถวายของมากมาย พระสารีบุตรรับแบ่งอาหารที่ได้ส่งกลับไปให้พระโลศกตีสสเถระซึ่งรออยู่ที่โรงฉัน แต่คนที่นำอาหารไป เกิดลืมนำให้ถวายแก่พระชื่อนอะไร จึงกินเสียเองหมด เมื่อพระสารีบุตรกลับมาถึงวัด พระโลศกตีสสเถระก็เข้าไปนมัสการท่าน พระสารีบุตรจึงถามว่า ได้ฉันอาหารแล้วหรือยัง พระโลศกตีสสเถระก็ตอบว่า ยัง พระสารีบุตรถามทราบเรื่องก็รู้สึกสลดใจมากกว่า กำลังแห่งกรรมเป็นไปได้ถึงเพียงนี้ เห็นยังพอมิเวลาอยู่จึงให้พระโลศกตีสสเถระนั่งรอในโรงฉัน แล้วตัวของท่านก็รีบไปยังพระราชวังของพระเจ้าปเสนทิโกศล พระราชาจึงรับสั่งให้ถวายของหวาน ๔ อย่าง คือเนยใส เนยข้น น้ำผึ้ง และอ้อยจนเต็มบาตร พระสารีบุตรรับบาตรกลับไปถึงวิหาร เรียกพระโลศกตีสสเถระมาแล้วบอกว่า ให้ฉันของหวาน ๔ อย่างนี้ โดยท่านจะถือบาตรยืนอยู่ แล้วให้พระโลศกตีสสเถระนั่งฉัน พระโลศกตีสสเถระเกรงว่าพระสารีบุตรจะ

<sup>๒๘</sup> ดุราละเอียตใน ขุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๑๕-๒๑/๒๕๗-๒๕๘.

<sup>๒๙</sup> ดุราละเอียตใน ขุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๖๔-๙๖/๕๔๗-๕๕๔.

<sup>๓๐</sup> ดุราละเอียตใน ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๓๗๑-๔๙๔/๑๕๘-๑๘๒.

<sup>๓๑</sup> ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๕๒/๔๒๙-๔๓๐, ม.ม.อ. (ไทย) -/๓๕๒/๓๖๖-๓๑๗.

ลำบากในการยื่นถือบาตรไว้แล้วให้ท่านนั่งฉัน เพราะฉะนั้นท่านก็จะไม่ยอมฉัน แต่พระสารีบุตรกล่าวกับท่านว่า มาเถิด โลกะ มาฉันเถิด ผมจะยื่นถือบาตรให้ คุณจงนั่งฉัน ถ้าผมปล่อยมือจากบาตร ในบาตรจะต้องไม่มีอะไร ด้วยกำลังฤทธิ์ของพระเถระ ของหวาน ๔ อย่างนั้นไม่พร่องลงเลย พระโลกทิสสเถระฉันตามต้องการจนอิ่มและนิพพานในวันนั้น ทั้งหมดนี้ก็เป็นเพราะเศษวิบากของกรรมอันเป็นอกุศลที่พระโลกทิสสเถระเคยกระทำไว้ กล่าวคือ ในอดีตกาล ครั้งพระพุทธเจ้าทรงพระนามว่ากัสสปะ มีภิกษุรูปหนึ่งอาศัยกุฎุมพีผู้หนึ่งอยู่ในอาวาสประจำหมู่บ้านเป็นผู้เรียบริบร้อยมีศีล ครั้งนั้นมีพระอรหันต์องค์หนึ่งอยู่ในป่าหิมพานต์ ได้มาถึงบ้านที่อยู่ของกุฎุมพีผู้อุปฐากภิกษุนั้น กุฎุมพีนั่งเลื่อมใสในอิริยาบถของพระอรหันต์จึงนิมนต์เข้าสู่เรือนให้ฉันภัตตาหารโดยเคารพ แล้วนิมนต์ไปสู่วิหารใกล้บ้านของตน ซึ่งภิกษุเจ้าอาวาสยังไม่รู้ว่าเป็นพระอรหันต์ มีความคิดว่าถ้าพระรูปนี้จักอยู่ในวิหารนี้ไซ้ ที่ไหนกุฎุมพีจะนับถือเรา เมื่อเกิดความไม่พอใจในพระเถระผู้เป็นพระอรหันต์แล้ว ท่านก็คิดว่าเราควรแสดงอาการไม่ให้พระรูปนั้นอยู่ในวิหารนี้ ดังนี้แล้ว ในเวลาที่พระอรหันต์อาคันตุกะมาปรนนิบัติ ท่านก็ไม่พูดด้วย เมื่อถึงวันรุ่งขึ้นที่กุฎุมพีนิมนต์ทั้งพระอรหันต์และพระภิกษุเจ้าอาวาสให้ไปรับบาตร พระภิกษุท่านเจ้าอาวาสก็ตีระฆังด้วยหลังเล็บ เคาะประตูด้วยเล็บ แล้วไปยังเรือนของกุฎุมพี เมื่อกุฎุมพีคฤหบดีรับบาตร นิมนต์ให้นั่งเหนืออาสนะที่ปูลาดไว้ แล้วถามว่าพระอาคันตุกะเถระไปไหนเสียเล่า ท่านเจ้าอาวาสตอบว่าข้าพเจ้าไม่ทราบความประพฤติของพระผู้ใกล้ชิดสนิทสนมของคุณ ฉันตีระฆังเคาะประตู ก็ไม่อาจปลุกให้ตื่นได้ เมื่อวานฉันโภชนะอันประณีตในเรือนของคุณแล้ว คงอิมอยู่จนวันนี้ บัดนี้ก็ยังนอนหลับอยู่นั่นเอง แล้วท่านก็กล่าวเพื่อให้กุฎุมพีไม่ควรนับถือหรือเคารพสักการะในพระอรหันต์ กุฎุมพีนั่งได้นิมนต์พระเถระเจ้าอาวาส ฉันข้าวปายาสที่ปรุงด้วยเนยใส น้ำผึ้ง น้ำตาลกรวด แล้วรุมบาตรด้วยของหอม ใส่ข้าวปายาสจนเต็ม แล้วกล่าวว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ พระเถระนั้นเห็นจะเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า พระคุณเจ้าจงนำข้าวปายาสนี้ไปให้ท่านด้วยเถิด พระเถระเจ้าอาวาสไม่ห้ามเสียทันทีที่คงรับบาตรมา เดินไปแล้วก็คิดว่าถ้าภิกษุนั้นได้ข้าวปายาสนี้ไซ้ ถึงเราจะจับคอดูตให้ไป ก็จักไม่ไป ถ้าทั้งลงบนแผ่นดิน ผูกากักรุมกันกิน กรรมของเราก็จักปรากฏ ควรทิ้งข้าวปายาสนี้ที่ไหนดี ขณะนั้นท่านเห็นนากำลังโหม้อยู่แห่งหนึ่ง ก็คู้ถ่านขึ้นเทข้าวปายาสลงไปกลบด้วยก้อนถ่าน แล้วจึงไปวิหาร ครั้นไม่เห็นภิกษุรูปนั้นจึงคิดได้ว่า ภิกษุนั้นจักเป็นพระอรหันต์รู้ธรรมาศัยของเราแล้ว จักไปเสียที่อื่นเป็นแน่ โอ เพราะท้องเป็นเหตุเราทำกรรมไม่สมควรเลย ทันใดนั้นเองความเสียใจอย่างใหญ่หลวงก็เกิดขึ้นแก่ภิกษุนั้น พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย โลกทิสสเถระผู้นี้ได้ประกอบกรรมคือความเป็นผู้มีลาภน้อย และความเป็นผู้ได้อริยธรรมของตนด้วยตนเอง เนื่องด้วยครั้งก่อน เธอกระทำอันตรายลาภของผู้อื่น จึงเป็นผู้มีลาภน้อย แต่เป็นผู้บรรลุอริยธรรมได้ด้วยผลที่บำเพ็ญวิปัสสนาคือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา<sup>๓๒</sup>

<sup>๓๒</sup> ดูรายละเอียดใน ขุ.ชา.เอก.อ. (ไทย) ๕๖/๒/๑/๒-๑๒.

### ๓.๓.๕ เศษวิบากของกรรมของพระพาหิยทารุจิริยะ

ท่านพาหิยทารุจิริยะ อาศัยอยู่ท่าสุมปารกะใกล้ฝั่งมหาสมุทร มีคนเคารพนับถือมากจนเกิดสำคัญตนเองว่าเป็นพระอรหันต์ ตามความเชื่อถือและเรียกขานของประชาชน แต่อนาคามีพรหมได้มาบอกให้ทราบว่า ท่านไม่เป็นทั้งพระอรหันต์และผู้บรรลุอรหัตตมรรค แล้วแนะนำให้ไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าที่เมืองสาวัตถี ท่านพาหิยทารุจิริยะได้ฟังแล้ว รีบออกเดินทางทันที พักค้างคืนเพียงคราวเดียวเท่านั้น เมื่อมาถึงพระเชตวันทราบว่าเป็นพระพุทธเจ้าซึ่งเสด็จออกบิณฑบาต จึงได้ติดตามเข้าไปในเมือง ได้เห็นพระพุทธเจ้าซึ่งกำลังเที่ยวบิณฑบาตอยู่ ท่านพาหิยทารุจิริยะจึงหมอบแทบบาทมูลของพระพุทธองค์กราบทูลขอให้แสดงธรรม เมื่อท่านกราบทูลอ้อนวอนถึง ๓ ครั้ง พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า พาหิยะ เพราะเหตุนี้เธอพึงศึกษาอย่างนี้ว่า เมื่อเห็นก็เป็นแต่ว่าเห็น เมื่อฟังก็เป็นแต่ว่าฟัง เมื่อทราบก็เป็นสักแต่ว่าทราบ เมื่อรู้แจ้งก็เป็นสักแต่ว่ารู้แจ้ง เธอพึงศึกษาอย่างนี้แล ในที่สุดแห่งพระโอวาท ท่านพาหิยะศึกษากำหนดตามไปได้บรรลุอรหัต เป็นพระอรหันต์ เมื่อท่านเที่ยวแสวงหาจีวรเพื่อขอบวช ได้ถูกแม่โคลูกอ่อนขวิดนิพพาน <sup>๓๓</sup> ทั้งนี้เพราะเศษวิบากของกรรมที่เคยทำในอดีตชาติ เพราะท่านพาหิยะนั้นเมื่อทำสมณธรรมสิ้น ๒๐,๐๐๐ ปีในพระศาสนาของพระกัสสปทศพล แล้วไม่ได้ทำการสงเคราะห์ด้วยบาตรหรือจีวรแม่แก่ภิกษุรูปหนึ่ง เหตุนี้ท่านจึงไม่มีนิสสัยเอหิภิกขุอุปสัมปทา แต่อาจารย์บางท่านกล่าวว่า ท่านเป็นโจรคราวโลกว่างพระพุทธเจ้า เห็นพระปัจเจกพุทธเจ้าองค์หนึ่ง เพราะความโลภในบาตรและจีวร จึงใช้ธนูยิงท่านแล้วถือเอาบาตรและจีวรไป ด้วยเหตุนี้บาตรและจีวรอันสำเร็จด้วยฤทธิ์จักไม่เกิดแก่ท่าน แม้ท่านกำลังเที่ยวแสวงหาบาตรและจีวรอยู่แม่โคตัวหนึ่งวิ่งมาโดยเร็วขวิดให้ท่านถึงชีวิต <sup>๓๔</sup> เพราะโคแม่ลูกอ่อนนั้นเป็นยักษ์ชนิดหนึ่ง เป็นแม่โคปลงคนทั้ง ๔ คนนี้คือ กุลบุตรชื่อปุกกุสาติ, พาหิยทารุจิริยะ, นายโจรฆาตกะชื่อตัมพาทาจิกะ และสุปปพุทธภุญญิต จากชีวิตคนละ ๑๐๐ อัฒภพ ในอดีตกาลพาหิยทารุจิริยะ เป็นบุตรของเศรษฐี นำหญิงผู้เป็นนครโสเภณีคนหนึ่งไปยังสวนอุทยานสวายเป็นสมบัติตลอดวันแล้ว ในเวลาเย็น ปรึกษากันกับเพื่อนว่า ในวันนี้ไม่มีคนอื่นเราทั้งหลายจักถือเอาหาบณะ ๑,๐๐๐ และเครื่องประดับทั้งหมดที่พวกเราให้แก่หญิงนี้ ฆ่าหญิงนี้เสียแล้วไปกันเถิด เมื่อหญิงนครโสเภณีถูกบุตรเศรษฐีเหล่านั้นฆ่าอยู่ ได้ทำความปรารถนาว่า ขอเราพึงเป็นยักษ์ผู้สามารถเพื่อจะฆ่าชนเหล่านั้น เหมือนอย่างพวกนี้ฆ่าเรา <sup>๓๕</sup>

### ๓.๓.๖ เศษวิบากของกรรมของพระปุตติคัสตติสเถระ

ท่านพระปุตติคัสตติสเถระซึ่งเป็นโรคฝีที่หัวตัวจนกระทั่งร่างกายเน่าและจีวรเปื้อนด้วยเลือดและน้ำหนอง เมื่อภิกษุทั้งหลายทอดทิ้งท่าน พระผู้มีพระภาคทรงทราบก็เสด็จไปอนุเคราะห์ ซึ่งเมื่อภิกษุทั้งหลายเห็นพระผู้มีพระภาคเสด็จไป ก็ได้ช่วยพระผู้มีพระภาคพยาบาลท่านพระปุตติคัสตติส

<sup>๓๓</sup> ตูรายละเอียดยใน พ.อ.อ. (ไทย) -/๑๐/๙๔-๑๑๔.

<sup>๓๔</sup> พ.อ.อ. (ไทย) ๑/๕๑/๔๔๘.

เถระ โดยให้ท่านสรงน้ำร้อน และช่วยกันเปลี่ยนจีวรให้สะอาดกายสบายใจตามรับสั่งของพระพุทธองค์ เมื่อท่านพระปุติศัสตีสเถระพร้อมที่จะได้ฟังพระธรรม พระผู้มีพระภาคก็ทรงแสดงธรรม เมื่อจบพระธรรมเทศนาท่านก็บรรลुเป็นพระอรหันต์พร้อมด้วยปฏิสัมภิทาและปรินิพพาน **ทั้งนี้เพราะเศษวิบากของกรรมที่เคยทำมา กล่าวคือในอดีต ครั้นศาสนาของพระผู้มีพระภาคทรงพระนามว่ากัสสปะนั้น ท่านพระปุติศัสตีสเถระเกิดเป็นพรานนก ผ่านนกชาย นกที่เหลือนกชายนั้นก็หักกระดูกขา และกระดูกปีก ทั้งไว้เป็นกอง ๆ ไม่ให้บินไปได้ เพราะถ้าจะฆ่าให้ตาย นกพวกนั้นก็จะเน่าเสีย ตอนเช้าก็เอนกที่หักปีกหักขาเหล่านั้นไปเที่ยวขายอีก เหลือจากนั้นก็ทำอาหารบริโภคตามต้องการ วันหนึ่งเมื่อพรานนกนั้นทำอาหารเสร็จแล้ว พระอรหันต์องค์หนึ่งได้เที่ยวบิณฑบาตไปถึงบ้านของนายพรานนก นายพรานนกเกิดความเลื่อมใสจึงได้ถวายอาหารบิณฑบาต และตั้งความปรารถนาที่จะบรรลุธรรม ซึ่งในชาติสุดท้ายท่านก็บรรลุธรรม แต่ว่าอดีตอกุศลกรรมที่ได้ทำไว้ ก็ทำให้ท่านเป็นโรคฝีหัวตัวจนร่างกายเน่า<sup>๓๔</sup>**

### ๓.๓.๗ เศษวิบากของกรรมของพระจักษุบาลเถระ

เมื่อวันเข้าพรรษามาถึง พระมหาบาลระลึกถึงพระพุทธเจ้าที่ไม่ทรงโปรดปราน ผู้ประมาท เพราะความประมาทประทุแห่งอบาย ๔ คือ นรก เปรต อสุรกาย และกำเนิดสัตว์ดิรัจฉานจึงตั้งใจจะอยู่ด้วยอิริยาบถ ๓ คือ ยืน เดิน และนั่ง เว้นอิริยาบถนอน และพระมหาบาลก็ได้ทำตามนั้น หนึ่งเดือนผ่านไป โรคตาก็เกิดขึ้น น้ำตาไหลออกจากตาทั้งสองของท่านอยู่ตลอดเวลา ภิกษุทั้งหลายทราบเข้าก็ร้อนใจไปตามหมอสั่งปวารณาเอาไว้ หมอได้รับประกอยยาถวายท่าน แต่ท่านไม่ยอมนอนหยอด คงนั่งหยอดยา อาการจึงไม่ดีขึ้น ทั้ง ๆ ที่ยาที่หมอประกอบให้ นั้น เป็นยาดีมาก ที่เคยรักษาคนไข้มา หยอดเพียงครั้งเดียวก็หาย หมอประหลาดใจมาก จึงเข้าไปสืบให้รู้ดูที่อยู่ของท่าน เห็นมีแต่ที่จงกรมและที่นั่ง ไม่มีที่นอน เพราะพระมหาบาลตั้งใจไว้ว่า จะไม่นอนเป็นเวลา ๓ เดือนในพรรษา จึงไม่ต้องการทำลายความตั้งใจ แม้ตาทั้งสองจะแตกจะทำลายก็ยอม แต่จะไม่ยอมทำลายความตั้งใจ ท่านคงนั่งหยอดยาทางจมูกอยู่นั่นเอง หมอรู้ว่า ด้วยอาการอย่างนี้ โรคไม่อาจจะจับได้ เกรงเสียชื่อของตน จึงขอท่านอย่าได้พูดกับใครว่า เขาเป็นหมอรักษาท่าน แล้วไม่ยอมรักษาต่อ จนในที่สุด ดวงตาของท่านก็แตก พร้อมกับการดับโดยสิ้นเชิงแห่งกิเลสทั้งปวง ท่านเป็นพระอรหันต์สุขวิปัสสกผู้หนึ่ง ดวงตาเนื้อของท่านดับสนิท เมื่อถึงเวลาออกบิณฑบาต เห็นจะเป็นเพราะตาท่านบอดลงทั้งสองข้าง คนทั้งหลายจึงเรียกท่านว่า จักษุบาลแทนมหาบาลอันเป็นชื่อเดิมของท่าน เมื่อท่านได้ทำกิจของท่านเสร็จแล้ว หน้าที่ที่เหลืออยู่ก็คือโอวาทสั่งสอนภิกษุทั้งหลายให้สำเร็จมรรคผล ท่านได้ทำหน้าที่นั้น จนภิกษุทั้งหลายได้สำเร็จจอร์หัตถผลพร้อมด้วยปฏิสัมภิทาในพรรษานั้นเอง พระศาสดาตอบว่าเหตุทั้งหลายทั้งปวงที่เกิดแก่พระจักษุบาลนั้น เป็นเพราะกรรมเก่า แล้วทรงเล่าให้ภิกษุทั้งหลายฟังถึงอดีตชาติของพระจักษุบาลดังนี้

<sup>๓๔</sup> ดูรายละเอียดใน พ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๓๐/๓๐๐-๓๐๔.

ในอดีตกาล ณ เมืองพาราณสี มีหมอยาผู้หนึ่งเที่ยวรักษาคณไช้ตามหมู่บ้านและนิคมต่าง ๆ วันหนึ่งได้พบกับหญิงตามืดตามัวคนหนึ่ง จึงอาสาช่วยรักษาให้ หญิงผู้นั้นก็ยินดี หมอถามว่าหากรักษาหายแล้วจักมีสิ่งใดตอบแทนเขาได้บ้าง หญิงนั้นตอบว่าตนพร้อมบุตรธิดาจะยอมเป็นทาสของหมอ หมอจึงปรุงยารักษาให้โดยการหยอดยาเพียงครั้งเดียวหญิงนั้นก็หายจากอาการตามัวมืด แต่หญิงนั้นเมื่อตาหายดีแล้วกลับคิดจะบิดพลิ้ว ไม่ยอมเป็นทาสของหมอตามสัญญา เมื่อหมอถามถึงอาการเธอแกล้งบอกว่า เมื่อก่อนตาเธอจะเจ็บเล็กน้อย แต่พอหยอดยาของหมอไปแล้วกลับเจ็บปวดมากกว่าเดิม หมอรู้ได้ในทันทีว่าหญิงผู้นี้คิดไม่ซื่อ ไม่ต้องการตอบแทนค่าจ้าง เขาคิดว่า คนอย่างนี้ต้องทำให้ตาบอดเสีย แล้วก็กลับไปบ้านปรุงยามาใหม่นำไปให้หญิงคนไช้ของตน หญิงผู้นี้เพื่อจะแสดงกับหมอว่าตนยังไม่หายดี จึงได้หยอดตาด้วยยาที่หมอปรุงมาให้ใหม่ ทันใดนั้นหลังจากหยอดตาแล้ว ตาทั้งสองข้างของนางก็กลับบอดสนิทในทันที หมอคนนั้นได้เกิดมาเป็นพระจักขุบาลในชาตินี้<sup>๓๖</sup>

จากการศึกษาทำให้ทราบถึงเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม กล่าวคือ ผลของกรรมที่เป็นวิบากย่อมตามมาเป็นเงาตามตัวเพราะกรรมที่ตนได้ก่อไว้ เมื่อใดก็ตาม วิบากกรรมได้รอส่องอยู่ไม่ช้าก็เร็ว ไม่ว่าผู้ก่อกรรมจะอยู่ในฐานะใดก็ตาม ก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงวิบากกรรมของตนได้ เหตุในอดีตส่งผลถึงปัจจุบัน เหตุปัจจุบันส่งผลถึงอนาคต หมายถึงชีวิตในปัจจุบันเป็นผลแห่งการกระทำของชีวิตในอดีต และชีวิตในอนาคตเป็นผลแห่งการกระทำของชีวิตในปัจจุบัน กรรมใหม่ในปัจจุบันจึงมีความสำคัญ เพราะสามารถให้สิ้นกรรมเข้าสู่พระนิพพานได้ จากตัวอย่างนั้นแสดงให้เห็นถึงวิบากกรรมที่ได้รับจากการทำอกุศลกรรมที่ตนได้ก่อไว้ ไม่ว่าจะเป็นการฆ่ามนุษย์ การฆ่าสัตว์ การบิภษา การพูดเท็จ การทำลายลาภของผู้อื่น เป็นต้น ไม่มีผู้ใดหลีกเลี่ยงวิบากกรรมพ้น แม้แต่องค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า และพระอรหันตสาวกของพระองค์ ยังต้องได้รับผลกรรมของอกุศลกรรมที่เรียกว่า วิบากกรรมที่เหลือ หรือเศษวิบากของกรรมที่กระทำไว้ในอดีต แม้จะบรรลุประอรหันต์แล้วก็ตามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น กฎแห่งกรรมจึงเป็นกฎที่มีความยุติธรรมที่สุด ไม่ว่ากาลเวลาจะล่วงเลยไปเท่าใด กฎแห่งกรรมก็ไม่เคยเปลี่ยนแปลง

ความจริงแล้ว กรณีที่พระอรหันต์ได้รับเศษวิบากของกรรมยังมีอีกมาก เช่น พระสารีบุตรเถระ ถูกยักษ์ประหารที่ศีรษะ และต่อมาเป็นสาเหตุให้ท่านต้องนิพพานด้วยการประทุษร้ายนั้น อนึ่งยังมีกรณีที่พระอุบลวัณณาเถรีถูกนันทมาณพข่มขืน ซึ่งมีเรื่องราวกล่าวไว้ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา แต่ไม่มีที่กล่าวถึงบุพกรรมว่าเคยทำอกุศลอันใดไว้ในอดีตชาติ จึงมิได้นำมากล่าวไว้ในที่นี้

<sup>๓๖</sup> ดุราลัยเถิดใน พ.ศ.อ. (ไทย) ๑/๑/๙-๒๒.